

Kopumā klātesošie atzinīgi novērtēja semināra darbu un produktīvās debates. Semināra dalībniekiem bija iespēja apskatīt arī 2008. gada Pleskavas arheoloģisko izrakumu ieguvumu izstādi.

Nolasītos referātus, līdzīgi kā iepriekšējos semināros, paredzēts apkopot un izdot krājumā.

Antonija Vilcāne

STARPTAUTISKA KONFERENCE “PA SOMUGRU PĒDĀM BALTIJAS JŪRAS KRASTĀ”

Vēsturiski Latvija ir bijusi kontaktzona starp diviem valodā un kultūrā atšķirīgiem etnosiem – indoeiropiešiem piederīgajiem baltiem un somugru valodu saimei piederīgajiem Baltijas somiem. Pētnieki jau kopš 19. gs. meklē atbildes uz jautājumiem par kopīgo un atšķirīgo abu etnosu kultūrā. Jaunas atziņas par vēstures procesiem, kas ietekmējuši somugru tautu dzīvi Baltijas teritorijā, tika paustas starptautiskajā konferencē “Pa somugru pēdām Baltijas jūras krastā”, kas notika 23. aprīlī Turaidas muzejrezervātā. To organizēja Turaidas muzejrezervāts sadarbībā ar Rīgas rajona padomi un Siguldas novada domi.

Konferences ievaddaļā klātesošajiem bija iespēja klātienē dzirdēt lībiešu valodu – dalībniekus lībiešu valodā uzrunāja Julgī Stalte, viņas izpildījumā izskanēja arī līvu dziesmas.

Konferencē pētnieki no Latvijas, Igaunijas un Zviedrijas nolasīja 11 referātus. Konferences tēma tika izgaismota daudzpusīgi – referenti pārstāvēja dažādas zinātņu nozares: arheoloģiju, bioarheoloģiju, valodniecību, vēsturi, tiesību vēsturi.

Arheologs *Guntis Zemītis* (LU Latvijas vēstures institūts) referātā “*Balti un Baltijas somu vēsturiskie likteņi Latvijā. Kopīgais un atšķirīgais*” centās skaidrot cēloņus lībiešu asimilācijai viduslaikos (sabiedrības sadrumstalošanās, spēcīga klanu ietekme, smagie karu un mēra gadi) un pilnīgai izzušanai 20. gs. (robežzonas ierobežojumi PSRS laikā), norādot, ka Baltijas somu apdzīvotās teritorijas līdz pat jaunākajiem laikiem iezīmējas ar pamanāmām kultūras un mentalitātes atšķirībām.

Guntis Gerhards (LU Latvijas vēstures institūts) raksturoja lībiešu bioarheoloģiskā skatījumā. Pētnieks uzskata, ka no jauna jāizvērtē lībiešu kapulaukos iegūtais antropoloģiskais materiāls un jāpārskata agrāk izteiktās teorijas, kas tikušas balstītas uz antropoloģiskā tipa izdalīšanu. Viņaprāt, atziņas, kas joprojām tiek paustas par atšķirīgu lībiešu fizisko tipu, ir mīts. Pētnieka teiktais raisīja jautājumus un diskusiju. Atliek cerēt, ka modernā DNS noteikšanas metode, kas savas sarežģītības un arī izmaksu dēļ Latvijas pētniekiem tuvākā nākotnē varētu būt ierobežoti pieejama, atrisinās jautājumu, cik lielā mērā 20. gs. otrajā pusē veiktie antropologu pētījumi un izteiktās atziņas bija patiesība vai mīts.

Jānis Ciglis (Latvijas Nacionālais vēstures muzejs) aplūkoja Baltijas somu un baltu attiecības Austrumlatvijā mūsu ēras 1. gadu tūkstotī, raksturojot baltu un somu apdzīvotās teritorijas, pieminekļus un to izplatību.

Referents uzsvēra, ka Latvija kopš akmens laikmeta bijusi saskarsmes vieta divām etniski atšķirīgām kultūrām – somugriem un indoeiropiešiem, vēlāk – Baltijas somiem un baltiem. Austrumlatvijā Ziemeļvidzeme un Ziemeļlatgale izdalās ar Baltijas somiem piederīgajiem akmeņu krāvuma kapulaukiem, bet Dienvidlatgale un Dienvidvidzeme – ar uzkalniņu kapulaukiem ar akmeņu riņķiem. 20. gs. 80. gados Dienvidlatgalē tika izdalīta švikātās keramikas kultūra, kas saskārās ar Baltijas somu akmeņu krāvuma kapulaukiem. Diskutējams ir jautājums par ziemeļaustrumu Latvijā sastopamajiem 1.–2. gs. kapu uzkalniņiem, kā arī par Gaujas lejtecē sastopamajiem 1. gs. uzkalniņiem (Sējas Vilētāji, Turaidas Sikšņi, Vidrižu Unkšas). Šos jautājumus neapšaubāmi palīdzētu risināt plašāki arheoloģiskie pētījumi minētajās teritorijās.

Laimute Balode (Latvijas Universitāte) referēja par somugru cilmes hidronīmiem Latvijā, norādot, lai gan kopš 19. gs. beigām par šo jautājumu tiek rakstīts, tomēr zinātniskajā literatūrā parādās jauni somugru cilmes hidronīmi, rodas jaunas hipotēzes par jau pazīstamu vietvārdu cilmi. Toponīmiskie somugrismi visvairāk lokalizēti Vidzemē un Ziemeļkurzemē, tos ļauj atpazīt vārda semantika, kā arī paralēles somugru toponīmikā, vārda morfoloģiskais sastāvs. Referente norādīja, ka valodnieku vidū nav vienprātības par atsevišķu toponīmu cilmi.

Igaņu valodnieks *Karls Pajusalu* (Tartu Universitāte) pētījis valodas iezīmju izplatību, kas raksturīgas Salacas lībiešiem, skaidrojīs to saikni ar igauņu dialektiem. Referents norādīja, ka minētie pētījumi apliecina, ka starp Salacas lībiešu valodu un Dienvidigaunijas dialektiem pastāv saikne. Salacas lībiešu valoda kopumā ir vistuvākā Rietumigaunijas dialektiem.

Igaņu arheologs *Heiki Valks* (Tartu Universitāte) savā referātā, analizējot arheoloģiskās liecības viduslaiku ciemu kapsētās Igaunijas dienvidu robežas reģionos un Ziemeļvidzemē, izteica domu par 13.–15. gs. pastāvējušu etnisku viendabību starp lībiešiem un Pleskavas un Novgorodas Baltijas somu etniskajām grupām.

Vēsturnieks *Muntis Auns* (LU Latvijas vēstures institūts) iepazīstināja ar 13.–16. gs. dokumentos minētajām Rīgas arhibīskapijas Lībiešu gala apdzīvotajām vietām. Referents skaidroja apdzīvoto vietu lokalizācijas principus un rezultātu interpretācijas problēmas. Pētījumi liecina, ka apdzīvoto vietu, sevišķi sētu nosaukumi samērā bieži mainījušies. Analizējot 1550. gadā sastādīto Rīgas arhibīskapijas vaku grāmatu, viņš mēģināja skaidrot arī Lībiešu gala etnisko struktūru. Pētnieks konstatēja, ka 16. gs. vidū Turaidas un Krimuldas pilsnovados lībieši bijuši jau gandrīz asimilēti, lielāks to īpatsvars bijis Limbažu un Vainižu apvidū, bet joprojām dominējošais etnoss – Lībiešu gala ziemeļdaļā, iespējams, arī Skultes novadā.

Tiesību vēstures speciālists *Jānis Lazdiņš* (Latvijas Universitāte) pēc rakstītiem tiesību avotiem analizēja lībiešu krimināltiesiskās (soda) tiesības 12. gs. beigās – 13. gs. un norādīja, ka lībiešu tiesības ietekmējušas visas Baltijas zemes tiesības. Pētnieks konstatēja, ka publiskā vara bija ieinteresēta fiksēt pārkāpumus, par kuriem draudēja dzīvības, miesas vai mantas sods. Sodu mērķis bija radīt stabilitāti sabiedrībā, sodu noteikšanā vadījās no samērīguma principa.

Norādot uz lībiešu sabiedrības augsto militarizācijas pakāpi, caur divasmeņu zobena prizmu lībiešu kultūru centās raksturot *Artūrs Tomsons* (Latvijas Nacionālais vēstures muzejs). Referents iepazīstināja ar statistiskiem datiem par zobenu atradumiem 10.–12. gs. apbedījumos un dzīvesvietās, zobenu tipiem, izcelsmi, raksturoja zobena lomu lībiešu bruņojumā, apbedīšanas tradīcijās.

2007. gadā Turaidas muzejrezervātam izdevās iegūt savā īpašumā sudrablietu depozītu, kas tika atrasts Krimuldas pagastā netālu no bijušās Englārtes muižas. Depozītā bija monētas, dažāda veida, t.sk. dirhēmpiekariņi, gredzeni, aproces, kopumā 172 priekšmeti. Par depozīta atrašanas apstākļiem, atradumiem un to hronoloģiju referēja *Egils Jemeljanovs* (Turaidas muzejrezervāts).

Par sāmu kultūru un vēsturi stāstīja Aites muzeja Zviedrijā direktors *Kjels Ake Aronsons*. Sāmu kultūras krātuve – Aites muzejs ar Zviedrijas valsts atbalstu tika uzbūvēts un atklāts 1989. gadā. Muzejā ir gan sāmu kultūras priekšmetu kolekcijas, gan zinātniskā bibliotēka, gan arhīvs, gan botāniskais dārzs, kurā apmeklētāji gūst priekšstatu par sāmu apdzīvotā kalnu reģiona dabu.

Konferences noslēgumā dalībniekiem bija iespēja apskatīt Turaidas dārznieka mājā topošo jauno ekspozīciju “Gaujas lībieši Latvijas kultūrvēsturē”, kura ir mēģinājums atbildēt uz jautājumu, kas ir lībieši, no kurienes viņi nāk, kāds ir viņu devums Latvijas kultūrā.

Antonija Vilcāne

VĒSTURES, KULTŪRAS VĒSTURES UN FILOZOFIJAS SEKCIJAS DARBS 12. STARPTAUTISKAJĀ ZINĀTNISKAJĀ KONFERENCĒ “SABIEDRĪBA UN KULTŪRA: CITĀDĪBA UN MAZĀKUMA INTERESES” LIEPĀJĀ

2009. gada 23. un 24. aprīlī Liepājā notika kārtējā – 12. starptautiskā zinātniskā konference “Sabiedrība un kultūra”. Šī gada apakštēma bija “Citādība un mazākuma intereses”. Konferenci, tāpat kā citus gadus, organizēja Liepājas Universitātes Sociālo zinātņu un vadībzinātņu katedra sadarbībā ar Melardalenas augstskolas Sociālo zinātņu departamentu Zviedrijā.

Konferencē referāti tika lasīti vairākās sekcijās: Vēsture, kultūras vēsture, filozofija; Politika un tiesības; Socioloģija; Ekonomika, vadībzinātne. Divu pirmo sekciju darbs norisēja tikai vienu dienu, kamēr Socioloģijas un Ekonomikas un vadībzinātnes sekcijas darbs aizņēma divas dienas. Tā kā šo rindu autorei bija iespējams piedalīties tikai vienas sekcijas darbā, tad par to arī šeit plašāka informācija.

Sekcija “Vēsture, kultūras vēsture, filozofija” bija sadalīta divās tematiski nosacītās daļās: “Vēsture”, kuru vadīja Dr. hist., doc. Ārija Kolosova, un “Filozofija”, kuru vadīja Dr. phil., doc. Zaigonis Graumanis. Visas